

УДК 796.37.037

Андрій Огнистий, Катерина Огніста

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

Мета дослідження – полягає в методологічному й теоретичному обґрунтуванні фізичного виховання студентів майбутніх педагогів в умовах глобалізації освіти та визначенні перспективних шляхів їх реалізації.

Відповідно до мети дослідження, використовувалися такі методи дослідження: теоретичні: системний аналіз спеціальної наукової літератури; обсерваційні – спостереження за навчально-виховним процесом; праксиметричні: вивчення навчальної документації, програм.

У публікації розкриваються стан і перспективи фізичного виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Висновок. Результати дослідження дають змогу говорити про фізичне виховання, як навчальну дисципліну, яка включає обов'язковий мінімум дидактичних одиниць, інтегруючих тематику теоретичного, практичного, методичного і контрольного навчального матеріалу.

Ключові слова: Фізичне виховання, вчитель, учень, глобалізація, освіта.

Research purpose – consists in the methodological and theoretical ground of physical education of students of future teachers in the conditions of globalization of education and determination of perspective ways of their realization.

In accordance with the purpose of research, such methods of research were used: theoretical: analysis of the systems of the special scientific literature; observational methods is looking after an educational-educate process; praxymetric study of educational document, programs.

The state and prospects of physical education of students of higher pedagogical educational establishments open up in a publication.

Research results enable to talk about physical education, as educational discipline, which includes obligatory a minimum of didactics units, integratings the subject of theoretical, practical, methodical and control educational material.

Keywords: Physical education, teacher, student, globalization, education.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Сучасний етап розвитку освіти вирізняється пошуком шляхів вдосконалення процесу фізичного виховання студентів вищих навчальних закладі, і є предметом особливої уваги фахівців. Варто відзначити, що до останнього часу основна увага приділялася підвищенню рівня фізичної підготовленості студента [4, 7, 10]. Низка трагічних подій у загально-освітніх навчальних закладах під час уроків фізичної культури виявила, що питання повинне ставитися набагато ширше: соціально обумовлена необхідність цілеспрямованого вдосконалення особистої фізичної культури і здоров'я підростаючого покоління. Особливо гостро це питання стоїть перед вищими педагогічними навчальними закладами. Фізичне виховання студентів, як майбутніх педагогів, повинно трансформуватися з підготовки фізкультурно-грамотної у фізкультурно-освічену людину [1, 2, 3, 15].

Розглядаючи характеристику різних видів професійної діяльності Т. Scharf, С. Vaught, Р. Kidd, L.J. Steiner, К.М. Kowalski, W.J. Wiehagen, L.L. Rethi, Н.Р. Cole [16] вказують на те, що освітня галузь відноситься до категорії з найбільш складними умовами праці.

Такому положенню сприяє низький рівень рухової активності педагогів в силу їх невнормованого робочого дня, низького рівня рухових локомоцій, психічних навантажень, матеріального забезпечення [17]. У своєму дослідженні Т.В. Parker, С.С. Worringham [14], вказують на те, що недостатній рівень фізичної підготовленості є одним з провідних чинників, що сприяють виробничому травматизму, професійним захворюванням та “вигоранню”, в тому числі і у працівників освітньої галузі.

Визнання суспільством педагога ключовою фігурою процесу навчання і виховання потребує вдосконалення підходів до розв'язання проблеми його професійної підготовки, оскільки студент педагогічного вищого навчального закладу готує себе до

професії, успіх самореалізації у якій буде визначатися як його фаховою обізнаністю, так і психічним та фізичним благополуччям, ставленням до свого здоров'я й та здоров'я інших [8]. На це робиться акцент у статті 26 Закону України “Про фізичну культуру і спорт”, який спрямовує до індивідуального підходу у сфері освіти, оздоровчої спрямованості і широкого використання різних засобів і форм фізичного виховання і масового спорту, безперервності цього процесу. Фізична культура має на меті забезпечити комплексний підхід у формуванні розумових і фізичних здібностей студентів, вдосконаленні їх фізичної і психологічної підготовки до активного життя і професійній діяльності.

Тому, проблема професійної підготовки майбутнього педагога, як носія здорового способу життя, є на сьогоднішній день актуальною і знаходить широке висвітлення у державних документах, а саме: Законах України “Про фізичну культуру і спорт”, “Про вищу освіту”, Державній національній програмі “Освіта (Україна XXI ст.)”, “Національні стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що питання підготовки педагога до фізичного виховання, збереження й зміцнення здоров'я були під постійною увагою науковців різних часів, від античних філософів (Аристотель, Сократ, Гіппократ, І. Кант та ін.) до сучасних учених, предметом досліджень яких виступили різноманітні аспекти: підготовка фахівців до формування здорового способу життя школярів (О. Біда, С. Кондратюк, О. Савченко, С. Свириденко та ін.); здоров'язбережувальні технології у підготовці спеціалістів (Н.Башавець, С. Гримблат, Ю. Кобяков, Л. Коваль, М. Коржова, М. Носко, К. Оглоблін, Л.Романишина, М.Сентизова, Г. Соловійов); підготовка майбутніх учителів до фізкультурно-оздоровчої діяльності (В. Бальсевич, М. Віленський, В. Видрін, Л. Лубишева, Т. Круцевич, Л. Матвеев, В.Палій, Ж. Холодов, О. Худолій, Б.Шиян і ін.) та ін.

Натомість аналіз наукових джерел свідчить, що вітчизняна педагогіка не готова якісно реагувати на виклики, які ставить перед нею процес глобалізації, на жаль, не надається належної уваги питанню формування готовності майбутніх педагогів до фізичного виховання дітей, що викликає певні труднощі в подальшій роботі фахівця. Отже, означене спонукає нас до більш глибокого вивчення означеної проблеми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка з теми: “Теорія і практика підготовки учителів до роботи з фізичного виховання учнів” (державний реєстраційний номер 0113U005994).

Мета дослідження – методологічне і теоретичне обґрунтуванні фізичного виховання студентів майбутніх педагогів в умовах глобалізації освіти та визначення перспективних шляхів їх реалізації.

Відповідно до мети дослідження, використовувалися такі **методи дослідження**: теоретичні: системний аналіз спеціальної наукової літератури з проблем підготовки майбутніх учителів; обсерваційні – спостереження за навчально-виховним процесом; праксиметричні: вивчення навчальної документації, програм і результатів діяльності студентів.

Результати дослідження та їх обговорення. На загальному фоні неблагополуччя здоров'я населення особливу актуальність набуває збереження, зміцнення і формування здоров'я педагогів, оскільки, на думку Віленського М.Я. [5, 6], освітні установи є найважливішою ланкою соціалізації підростаючого покоління і відіграють значну роль у формуванні мотивації збереження здоров'я всіх учасників освітнього процесу.

Необхідність вдосконалення системи професійної підготовки вчителів, у тому числі і за рахунок оптимізації змісту процесу фізичного виховання, продиктована гло-

балізацією освіти, суспільством, станом виробництва і рівнем розвитку освітнього простору і зумовлено цілим рядом причин:

- зміни в організації і змісті професійної підготовки педагогів викликані соціально-економічними перетвореннями, ціннісною переорієнтацією суспільства, оновленням системи управління професійною освітою;

- в умовах дії ринкових механізмів економічного господарювання, наявності реального і прихованого безробіття, істотним чином підвищуються вимоги до всіх компонентів професійної підготовки педагогів: необхідний вищий рівень кваліфікації, компетенції і фізичної підготовленості фахівця, що забезпечує його конкурентоспроможність на ринку праці;

- проектування і впровадження нових стандартів в освіту; реалізація національно-регіонального, а також галузевого компонентів; предметів за вибором;

- значне підвищення вимог до самостійної роботи майбутніх вчителів у напрямку підвищення їх не тільки професійного, але і загальнокультурного, соціального, творчого, зокрема фізичного рівня, – все це вимагає посиленої уваги до наукової розробки і практичної апробації таких технологій змісту і форм організації підготовки педагогів, які здатні дати найбільш високі результати.

- зниження рівня здоров'я студентів, звуження діапазону їх рухових можливостей і інші негативні явища в молодіжному середовищі вимагають посилення уваги до підготовки педагогів, що володіють, крім усього іншого, професійним потенціалом для продуктивної компенсації виявлених тривожних тенденцій.

Відповідно до цього підвищення якості підготовки вчителя в професійній школі є першочерговим і для освітньої установи, і для окремого навчального закладу, і для системи професійної педагогічної освіти в цілому.

Фізичне виховання в умовах глобалізації педагогічної освіти повинно вирішувати наступні завдання пов'язані в першу чергу з вихованням фізкультурно освіченого педагога, а саме:

- формування у майбутніх вчителів цілісної системи знань про здоров'я людини, яка включала б всі питання психології, педагогіки, гігієни, етики, релігії, яка, у свою чергу, знаходить вихід в творчій педагогічній діяльності з користю для себе і для суспільства, що розуміється як інноваційна діяльність котра перетворює культуру суспільства [9, 13];

- підвищення рівня готовності педагога до формування духовної, рефлексії самосвідомості студентів, виховання у них таких якостей, як відповідальність по відношенню до власного здоров'я і здоров'я учнів, які забезпечили б підготовку майбутнього педагога до життя і професійної діяльності в гармонійній взаємодії з навколишнім середовищем і іншими людьми [1, 2];

- виховання фізичної і духовної культури, які слід розглядати як елементи професійної освіти, оскільки це цілеспрямоване формування усвідомлених якостей, переконань, норм поведінки, що відображають відношення людини до себе і оточуючих людей, потребі самовиховання і самовдосконалення [11, 12];

- організація освіти котра відповідає вимогам сучасної концепції педагогічної освіти, що підняло б на якісний рівень професійну підготовку кваліфікованих кадрів для педагогічної діяльності відповідно до потреб суспільства [7, 15].

Висновок.

Підводячи підсумки вище викладеного, зауважимо, що в умовах глобалізації педагогічної освіти навчальна дисципліна “фізичне виховання” для студентів вищих педагогічних навчальних закладів повинна реалізовуватись в навчальних планах, у групі предметів за вибором студента, як позакредитна, яка включає як обов'язковий мінімум

ряд дидактичних одиниць, інтегруючих тематику теоретичного, практичного, методичного і контрольного навчального матеріалу. Весь навчальний матеріал кожної дидактичної одиниці диференційований на розділи і підрозділи програми:

1) теоретичний, спрямований на формування у студентів світоглядної системи науково-практичних знань і відношення до фізичної культури, спорту та власного здоров'я;

2) практичний складається з двох підрозділів – методико-практичного, такого, що забезпечує оволодіння спеціальними вміннями і навичками фізкультурної діяльності необхідних для досягнення навчальних, професійних і життєвих цілей особистості; навчально-тренувального який сприяє набуттю досвіду практичної діяльності у використанні засобів фізичної культури і спорту з метою фізичного вдосконалення, підвищення рівня функціональних і рухових здібностей з урахуванням індивідуального здоров'я.

Перспективи подальших досліджень. Розробка та експериментальне впровадження моделей фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах з метою підготовки майбутніх вчителів-предметників до фізкультурно-оздоровчої діяльності з учнями.

1. Бикмухаметов Р. К. Интеграция физического и духовного воспитания студентов педвуза / Р. К. Бикмухаметов // Педагогика : Научно-теоретический журнал. – 2004. – № 9. – С. 64–70
2. Бикмухаметов Р. К. Формирование культуры здоровья и здорового способа жизни будущих педагогов / Р. К. Бикмухаметов // Социально-гуманитарные знания : научно-образовательное издание. – 2003. – № 4. – С. 147–156.
3. Богачёва Е. В. Структура подготовки будущего учителя-предметника к физкультурно-оздоровительной деятельности в школе / Е. В. Богачёва // Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта, – С. Пб., 2011. № 11 (81). – С. 31–34.
4. Божик М. В. Підготовка майбутніх вчителів до розвитку культури здоров'я учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Божик Микола Володимирович. – Рівне, 2015. – 268 с.
5. Виленский М. Я. Физическая культура в научной организации процесса обучения в высшей школе : учебное пособие / Виленский М. Я. – М. : МГПИ им. В. И. Ленина, 1982. – 156 с.
6. Виленский М. Я. Профессиональная направленность физического воспитания студентов педагогических специальностей / Виленский М. Я., Сафин Р. С. – М., 1989. – 159 с.
7. Горлова Ю. И. Организационно-педагогические условия формирования готовности будущего учителя к преподаванию предмета “физическая культура” : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. / Горлова Юлия Ивановна. – Курск, 2007. – 177 с.
8. Кузнецов В. А. Физкультурно-педагогическая деятельность в системе профессиональной подготовки учителя-предметника [Электронный ресурс] / В. А. Кузнецов, А. Б. Смирнов // Вестник Мининского университета. – 2015. – № 3. – Режим доступа : http://www.mininuniver.ru/scientific/scientific_activities/vestnik/archive/no3.
9. Лубышева Л. И. Современные подходы к формированию физкультурного знания у студентов вузов / Л. И. Лубышева // Теория и практика физической культуры. – 1992. – № 6. – С. 20–23.
10. Маслякова В. А. Массовая физическая культура в вузе : учебное пособие / В. А. Маслякова, В. С. Матяжова. – М. : Высшая школа, 1991. – 240 с.
11. Мацкевич Н. М. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи з фізичного виховання : дис. ... канд. наук з фізичного виховання та спорту : спец. 24.00.02 / Мацкевич Нінель Матвіївна – Луцьк, 2001. – 248 с.
12. Огнистий А. В. Проблема готовності майбутніх вчителів-предметників до фізкультурно-оздоровчої діяльності учнів / А. В. Огнистий, К. М. Огниста, Е. І. Маляр // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія №15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури/фізична культура і спорт / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. Т. 2. – Вип. 7 (33). – С. 14–19.
13. Огнистий А. В. Формування професійних знань і умінь з фізичного виховання у майбутніх учителів / Андрій Огнистий // Вісник Прикарпатського університету. Серія : Фізична культура. Вип. 17. – 2013. – С. 95–99.
14. Parker T. W. Fitness for work in mining : Not a “One size fits all” approach / T. W. Parker, C. J. Worringham // In Queensland Mining Industry Health & Safety Conference. Townsville, 2004. P. 2–14.

15. Stepanko A. V. Preparation of future primary school teachers for physical education lessons This Dissertation is prepared for obtaining a scientific degree in Pedagogy, speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education / Stepanko A. V. – Ternopil : National Pedagogical University named after Volodymyr Gnatyuk. 2009. – 236 p.
16. Scharf T. Cole (Toward a Typology of Dynamic and Hazardous Work Environments / T. Scharf, C. Vaught, P. Kidd [at al.] // *Hum Ecol Risk Assess.* – 2001. – № 7 (7). – P. 1827–1841.
17. Zahorska-Markiewicz B. Nutritional status and physical fitness of Polish miners and steel workers / B. Zahorska-Markiewicz // *International Archives of Occupational and Environmental Health.* – 1991. – № 2 (63). – P. 129–132.

References:

1. Bykmukhametov R. K. (2004), “Integration of Physical and Spiritual Education of the Students of the Pedagogical University”, *Pedahohyka : Nauchno-teoretycheskyi zhurnal*, no. 9, pp. 64–70.
2. Bykmukhametov R. K. (2003), “Formation of a culture of health and a healthy lifestyle for future teachers”, *Sotsyalno-humanitarnye znanya : Nauchno-obrazovatelnoe yzdanye*, no. 4, pp. 147–156.
3. Bohachëva E. V. (2011), “Structure of preparation of the future teacher-subject for physical culture and health activities in school”, *S -Peterburh. - Uchenye zapysky unyversyteta ymeny P.F. Leshafta*, no. 11 (81), pp. 31–34.
4. Bozhyk M. V. (2015), “Preparation of future teachers for the development of the health culture of pupils of a secondary school”, *Cand. Ped Sciences 13.00.04, The National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine.*
5. Vylenskyi M. Ya. (1982), *Fyzycheskaia kultura v nauchnoi orhanyzatsyy protsessa obucheniya v vyssei shkole: Uchebnoe posobyie [Physical culture in the scientific organization of the process of studying in higher education: tutorial]*, Moscow, Russia.
6. Vylenskyi M. Ya., Safyn R. S., (1989), *Professionalnaia napravlennost fyzycheskoho vospytaniya studentov pedahohycheskykh spetsialnostei, [Professional orientation of physical education of students of pedagogical specialties]*, Moscow, Russia.
7. Horlova Yu. Y. (2007), “Organizational-pedagogical conditions of forming the readiness of the future teacher for teaching the subject Physical Culture”, *Candidate Ped Sciences 13.00.08, Kursk, Russia.*
8. Kuznetsov V. A., Smyrnov A. B., (2015), “Bodybuilding and pedagogical activity in the system of vocational training of the subject teacher”, *Vestnyk Mynynskoho unyversytet*, no. 3, http://www.mininuniver.ru/scientific/scientific_activities/vestnik/archive/no3 (accessed august 18, 2017).
9. Lubisheva L. Y. (1992), “Modern approaches to the formation of physical education at high school students”, *Teoriya y praktyka fyzycheskoi kulturi*, no 6, pp. 20–23.
10. Masliakova V. A. (), *Massovaia fyzycheskaia kultura v vuze, [Mass physical culture in high school: tutorial]*, Higher school, Moscow, Russia.
11. Matskevych N. M (2001) “Formation of Readiness of Future Primary School Teachers to Work on Physical Education”, *Cand. Physical Education and Sports Sciences, 24.00.02, Lutsk, Ukraine.*
12. Ohnystyi A. V., Ohnysta K. M., Maliar E. I. (2013), “The problem of the readiness of future subject teachers to the physical culture and recreation activity of students”, *Naukovi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho unyversytetu im. M.P.Drahomanova. Seriiia no 15 Naukovo-pedahohichni problemy fyzychnoi kultury fyzychna kultura i sport za red. H.M.Arziutov*, vol 2, no 7 (33), pp. 14–19.
13. Ohnystyi A.V. (2013), “Formation of professional knowledge and skills in physical education for future teachers”, *Visnyk Prykarpatskoho unyversytetu. Seriiia: Fyzychna kultura*, no. 17, pp. 95–99.
14. Parker T.W. Fitness for work in mining : Not a “One size fits all” approach / T.W. Parker, C.J. Worringham // *In Queensland Mining Industry Health & Safety Conference. Townsville, 2004. P. 2–14*
15. Stepanko A. V. Preparation of future primary school teachers for physical education lessons This Dissertation is prepared for obtaining a scientific degree in Pedagogy, speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education / Stepanko A. V. – National Pedagogical University named after Volodymyr Gnatyuk, Ternopil. 2009. – 236 P.
16. T. Scharf, C. Vaught, P. Kidd, L.J. Steiner, K.M. Kowalski, W.J. Wiehagen, L.L. Rethi, H.P. Cole (Toward a Typology of Dynamic and Hazardous Work Environments / T. Scharf [at al.] // *Hum Ecol Risk Assess.* 2001. № 7 (7). P. 1827–1841)
17. Zahorska-Markiewicz B. Nutritional status and physical fitness of Polish miners and steel workers / B. Zahorska-Markiewicz. – *International Archives of Occupational and Environmental Health.* 1991. № 2 (63). P. 129–132.